

Field : Linguistics

Type : Review Article

Received: 26.01.2017 – *Corrected*: 24.03.2017 – *Accepted*: 29.03.2017

Dil Öğretiminde Sosyal Değerlerin Aktarımı

Yunus AKAR

Türkçe Öğretmeni, Saraybosna, BİH

E-Posta: yunusakar@gmail.com

Öz

Değerler, bireylerin yaşama şekillerini biçimlendiren tavır, tutum ve davranışların topluma akse eden yönlerini ekonomik, psikolojik sosyolojik, siyasi, hukuki, dini ve insanı ilgilendiren her alanda mevcut hali iyileştirme ve gelecek nesil adına daha iyiye taşımaya ilke edinen, bireylere bireysel ve toplumsal duyarlılık eşliğinde sorumluluk bilinci aşıl原因 temel değerlerin kazandırılmasında, zihin akıl, duygu bütünlüğü içerisinde gelişimini besleyerek, güçlü, sağlam karakterli ve kaliteli kişiliğe sahip bireyler yetişmesini gaye edinen, daha çok iyi ve faydalı olanın tercih edildiği tüm bu unsurların bireyler tarafından içselleştirilip, aktif olarak yaşama yansıttığı her haliyle insanı şekillendiren etkinliklerdir.

Değerler eğitimi bireyden bireye, toplumdan topluma göre değişkenlik, ayrıcalık ve farklılık taşıyan ve kendilerini diğer toplumlardan ayrı ve bağımsız kılan farklı dil, din, kültür unsurlarına rağmen insanlık adına iyi ve fayda dinamizmini esas almış yol bilmiştir.

Tüm bu unsurların ana kaynağı olan dil ise kültür ve değer aktarımına ev sahipliği yapmakta ve gelişimini ilerletmektedir. Dile sahip çıkışlık sağlam bir kültürü, kültür ise aynı fayda da buluşacak olan değerlere barınaklık yapacaktır. Dolayısıyla değerlerden beslenen kültür yaşamını sürdürdüğü topluma ve gelecek nesillere aktarımını dil ile sağlayacak ve muhafaza edecektir. Böylece dil, kültür ve değer üçgeninin kıvamını bulup, şekil alması için eğitim kurumları ve eğitimciler aktif bir rol üstlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Değer, sosyal değerler, değerler eğitimi, dil edinimi

Transmission of Social Values in Language Teaching

Abstract

Values are attitudes of shaping individuals' ways of life and activities that improve attitudes and behaviors in all aspects of society that relate to economic, psychological, sociological, political, legal, religious and human aspects. They make it a principle to improve on behalf of the next generation and are very influential in bringing basic values that overcome responsibility and consciousness in the face of individual and social sensitivity to individuals. It aims to nurture individuals with strong, solid character and high quality personality by nurturing their development in values, mind intellect, and feeling integrity. By virtue of social values, all these elements, which are aimed for better and beneficial, are internalized by the individuals and are actively reflected in life.

Teaching values shows variability, privilege and difference according to the individuals and societies. In the meantime, they include themselves with elements of language, religion and culture that make them independent and different from other societies.

The language, the main source of all these elements, is home to culture and value transfer and promotes its development. Preserving a language will make a strong culture; culture will shelter the values that will meet the same benefit. Therefore, culture that is nourished by values will provide and maintain language with the collective life and its transmission to future generations. Accordingly, educational institutions and educators will play an integral role in finding the shape of language, culture and value triangle.

Keywords: Values, social values, values teaching, language learning

1. Giriş

Dünyada yaşanan ve yaşanmakta olan ekonomik, teknoloji, siyasal, sosyal, kültürel gelişmeler oluşumlar ve ilerlemeler neticesinde hızla artmakta olup varlığını sürdüren sosyal problemler, işverende yüksek derecede ucuz işçi kaygısı, iş standartlarının zorlaştırılmasıyla oluşan işçi verimindeki düşüşler, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve dengesizlikler, ahlaki bozulmalar ve yozlaşmalar hatta çürümeler, aile ve topluma asi ve duyarsız davranışlar sergileyen bireyler, aile içerisindeki fiziksel ve sosyal şiddet, sorumsuzluk ve sorumluluğun bilincinde olmama veya o sorumluluğun ihmal edilerek devamında kişilerin birbirlerine karşı olan anlayışsızlık, sabırsızlık, tahammül edememe duyguları, "biz" değil de kendi dünyasındaki kendi "ben"ini tercih etme, şahsında birleşip çevreye yapılan saygısızlık ve bunu hiçe sayma, gerek görmeme, alkol ve uyuşturucu kullanımının normalleşmesi ve bu normalleşme adı altında kimliksizleşme, adaletsizlik ya da kendi adalet ve kanunu gerçekleştirme, kendi ahlaki yetersizliğini sıradan hale getirme neticesinde şahsi ve toplumsal kuralları ihmal etme en başta kendisine ve devamında etrafına zarar verip tahrip etme ve bunların içselleştirildiği davranışlar o varlığını devam ettirmekte ve içerisinde bulunduğumuz düzeni tehdit etmektedir.

Dolayısıyla kişilerin şahsi yaşantılarında sergiledikleri bu olumsuz davranış ve tavırları en kökünden engelleyip en aza indirmek, kendilerine ve varlıklarını devam ettirdikleri topluma faydalı olmalarını sağlamak ve bir sonraki aşamada yaşam kalitelerini artırmak için bütün ahlaki ve insani değerlerin öncelikle kayba ve zarara uğramalarının nedenleri ve sonuçları gözden geçirilmeli ve aktif bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

Günümüzde gittikçe artan ve toplumsal huzursuzluğa yerini bırakan, çürümelere sebep olan birçok olay görülmektedir. Bu sorunların müsebbibi olan kişilerin değerler konusunda yeteri kadar ve gerektiği şekilde eğitilemedikleri apaçık görülmektedir. Bu sebeptendir ki ülkemizde ve dünyanın birçok yerinde özellikle toplumun ana unsuru olan aileler ve toplumun atar damarı olan eğitimciler, toplumsal huzursuzluğu gidermenin, toplumsal tehdit ve şiddetten kurtulmanın, arınmanın en işlevsel yolu olarak etkili, kalıcı, uygulanabilir ve faydanılabilir bir değerler eğitiminden geçmesi gerektiği konusunda karar kılmışlardır.

Değerler, insan yaşamına yol gösteren, önem dereceleri farklı olan, soyut, nesneliği olmayan, kişi, zaman mekan ve mevcut şartlara göre değişkenlik gösteren, duyguya dayalı öznel inançları temsil eden, istenilen belirli bir duruma özgü olmayıp, tüm durumlara yayılan hedefler olup ve bu çerçevede neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin bireysel norm ve tavırların göstergesi olarak adını koyan, insanların ve toplumların ulaşmak istedikleri hedeflerle ilgili yaşamda yer bulan, toplum tarafından benimsenmiş, kabul edilebilirliği sağlanmış davranış, kurallar ve kıymetler bütününe sahip olan, durağan olmayıp aktif tavır sergileyen, çok yönlü bir karaktere sahip olan, uygulandığında fayda ilkesini takip eden kavramlardır.

Değerlerle ilgili olarak yapılan tanımlar incelendiğinde değerlerin bireysel boyutunda güdü, karar verme, tutum, inanç ve ihtiyaç gibi kavramlar ağırlık kazanırken; toplumsal boyutta ise, toplumca en iyi, en doğru ve en faydalı kabul edilenler dikkat çekmektedir (Akbaş, 2004).

Toplumda yaşanan sorunların çözümünde okullara büyük iş düşmekte, kaybolan bazı değerlerin tekrardan kazandırılmasına yönelik okullarda değerler eğitiminin verilmesi önemsenmelidir (Sevinç, 2006). Değerler ve eğitimi üzerine yapılmış birçok araştırmada okul en önemli eğitim kurumudur ve okulda değerler eğitimi sürecini etkili bir şekilde uygulayacak olanlar ise öğretmenler olarak belirtilmektedir (Aktepe, 2015).

Buraya kadar bahsedildiği üzere değerler, bireylerin ve toplumların dünyadaki varlıklarına ve bu varlıklarını ifade şekli olan dil gelişimine etkisi ve katkısı çok büyüktür. Değerler birey, toplum açısından çok önemli mesajlar içermekte ve iletmektedir. Dil ise bu bağlamda en temel köprü, en önemli esas, en mühim temsilcidir.

2. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi, insanların çoğu tarafından uzlaştıkları ve ileriye götürmede karar kıldıkları, bireylerin sosyal hayatını düzenleyip bireyler arası bağlılığı artıran ve kişilerin yaşam içerisindeki davranışlarını hatta düşüncelerini sorgulayan, insanları olumlu yönde destekleme potansiyeline sahip olan, daha yüksek, erdemli, etkili, bilgili, ilkeli, sorumlu, faydacı bireyler yetiştirmeyi amaçlayan, şahsı ve diğer şahıslar adına daha yaşanılabilir yarımları hazırlayan, toplumun geleceğe güvenle, özenle ve özveriyle bakmasını sağlayıp bu yöndeki üretici anlayışı artıran, sosyal destekleşme ve kültürel birleşmeyi insan ve insanlık şemsiyesi adı altında toplayıp, farklı düşünce, davranış ve yaşam şekillerine rağmen barışçıl olmayı ilke edinen, kendisine sürekli bir şeylerin eklenip, bir şeylerin sürekli olarak kendisinden koptuğu, sosyal sorumsuzluk ve hastalıkların önüne geçtiği uzlaşmacı, destekleyici evrensel değerlerdir.

Bireyler ve toplumların varlığı ve devamiyeti üzerinde bu denli etkili olan ve etkiye maruz kalan değerlerin kazanılmasında, yeni nesillere aktarılmasında, sosyal rollerde topluma uyum sağlamada; aile, akraba, yakın çevre ve bilhassa eğitim kurumları çok önemli bir misyona ev sahipliği yapmaktadır. Eğitim kurumları içerisinde ise değerlerin kazanılmasında katkı sağlayacak, destekleyecek ve tamamlayacak olan şüphesiz ki eğitimciler ve öğretmenlerdir.

Eğitim sisteminin merkezi olan okullarda değerler eğitimi, okul içerisinde dersler aracılığıyla öğrencinin ilgisinin canlı tutulmasıyla etkinliklerle desteklenmesiyle, beceri ve yetenekleri göz önünde bulundurularak ve okul dışındaki yaşamla paralellik gösterecek nitelikte yer alması gerekmektedir.

Bu çerçevede yapılacak değerler eğitimi çalışmaları aynı zamanda öğrencinin duyuşsal düzeyinin de gelişmesine katkı sağlayacaktır. Özellikle insanlara saygı duymayı, hayattaki kutsal şeylere hizmet etmeyi, fikir ayrılığının olabileceğini ve bütün insanların kanun önünde eşit olması gerektiği gibi demokratik değerlerin öğretildiği okullar ve eğitim programları ahlaki karar almada ve karakter eğitiminde aileyi desteklemelidir. (Suh ve Traiger, 1999: 723)

Eğitim sisteminde yer alan temel değerlerle, toplumdaki temel değerlerin birbirini tamamlaması, desteklemesi ve hoşgörülü bir yaklaşımla anlaşma sağlamada birbirleriyle uyumlu olması gerekmektedir. Herhangi bir baskı unsuru kullanmadan, tehdit olmadan, risk faktörü oluşturmadan ihtiyaç ve medeniyet kuralları çerçevesinde birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde okullarda öğretilen değerlerle toplumsal değerlerin zıtlığı hayatın her alanına aksedecek ve değerler çatışması yaşanacaktır. Bunun götürüsü olarak ise değerlerde yozlaşma, bozulma, buhranlaşma, değerlerin yitirilmesi ve birdaha da gerekliliğinin hissedilmemesi ortaya çıkacaktır.

Değer açık bir şekilde öğretildiğinde etkisinin azalacağı düşünülmektedir. Bu nedenle değerlerin empoze ve zorlama yapılmadan, yedi basamakta kazandırılması temel alınmalıdır (Simon, Leland & Kirschenbaum, 1972).

Seçme

- 1.Özgürce seçim ya da bağımsız seçim yapma (seçme özgürlüğü)
- 2.Bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçebilme
- 3.Her alternatifin olası sonuçlarını düşünerek değerlendirdikten sonra seçebilme

Ödüllendirme

- 4.En önemli ve değerli olduğu düşünülen şeyleri ödüllendirme ve değer verme
- 5.Serbestçe (özgür) seçilen bir değeri açıkça söyleyebilme Hareket
- 6.Serbestçe (özgür) seçilen değerle uyumlu olan bir hareket tarzı (tavır) ile hareket edebilme
- 7.Seçilen değerle uyum içerisindeki bir hareket tarzında tekrar tekrar hareket edebilmek

3. Değerler eğitiminde kullanılan yaklaşımlar

Çocuklar içinde buldukları grupta hangi davranışın iyi ve doğru ya da kötü ve yanlış olarak algılandığını ve insanın bunları gerçek hayatta nasıl yaşadığını öğrenmek ve yaşamak zorundadır. (Beill, 2003: 17) Bu gerekliliklerin değerler eğitiminde yer alması etkili ve uygulanabilir yaklaşımlara duyulan ihtiyacı artırmış ve kendisini takip edecek olan yeni yaklaşımların birey ve toplum kanadında zemin bulmasına sebepler iktiza ettirmiştir.

Değerler eğitiminde en çok kullanılan yaklaşımlar ise dört temel gruba ayrılmıştır.

1-Telkin Yaklaşımı

Bu yöntem, en eski ve en geleneksel değer yöntemidir. Bu yöntem, öğrencilere aktarılacak olan değerlere ilişkin herhangi bir açıklamanın yapılmadığı, eleştiri ve analiz etmenin yer almadığı yöntemdir. Vurgulanan değerlerin bir nevi öğrencilere empoze edilmek istendiği, örnek biyografilerin yer verildiği, toplumdaki önemli kişiler ve tarihi şahsiyetlerin yaşam hikâyelerinin anlatıldığı bilhassa öğüt verme, yol gösterme ve bu öğütü yaşanmışlıklarla pekiştirme esasına dayanan “aşılama” yöntemidir.

Değer aktarımının hedefi kısaca şu şekilde özetlenebilir: “Öğrenciler, öğretmeni tarafından muhtemel alternatifler dizini içinden kasıtlı olarak önceden seçilmiş değerler ve normları benimser. Bunlar ders programlarında çocukların gelecekteki eylemlerine ve kararlarına rehberlik etmek üzere belli bir değer yönelimi öğretmek için yer almış en iyi değerlerdir” (Ziebert, 2007:455).

2- Değerlerin Açıklanması Yaklaşımı

Bu yöntem, telkin yöntemine tepki olarak meydana gelmiştir. Telkin yönteminde uygulanan ve vurgulanan değeri “aşılama” anlayışının yerini, öğrencinin kendi değerini kendi tercihi esasına dayanarak kendisinin belirlemesidir. Herhangi bir şekilde baskı ve dayatmanın olmadığı, öğrencilerin kendi değerlerinin farkına kendi karar ve iradeleriyle varmaları için yardım alınan bir uygulamadır.

Öğrencilere rasyo-nel düşünme ve sahip oldukları duyguları gözden geçirmeleri ile kendi değerlerinin farkında olmalarını sağlamada yardımcı olur ve böylece öğrencilerin kendi değerlerini karar verme yoluyla içselleştirmeleri sağlanır. (Fernandes,1999:4)

3-Değer Analizi Yaklaşımı

Bu yöntemde öğrencilerin problem çözme, probleme alternatif geliştirme ve mantıksal düşünme yeteneklerini sosyal olay ve durumlara uygulamayı öğrendikleri yaklaşımdır. Empati yapma, düşünme ve düşünülen konunun harekete geçirilerek aktiflik kazandığı yaklaşımdır. Tartışmanın hâkim olduğu ve bahsi geçen değer rastgele kabul edilmeyip, tartışılıp muhakeme edilerek karar verildiği ve harekete geçirildiği yaklaşımdır.

Daha çok sosyal konularla ilgili değerler üzerine odaklanan bu yaklaşımda öğrenciler çevrelerindeki problemlerin çözümüne ilişkin gerçek kanıtlar üzerinde çalışırlar (Huitt, 2004: 6; Whitney, 1986: 76)

4- Ahlaki Muhakeme(İkilem)Tartışması Yaklaşımı

Bu yöntemde öğrencilere ikilemli durumların yer aldığı, iki farklı değer çatışmasının yaşandığı gerek kendi hayatından gerekse tarihi olaylardan alınmış örnek olayların verilip tahlil edildiği yöntemdir. Grup çalışmalarının yapıldığı, ahlaki ikilemlerin oluşturulup tartışıldığı ve değerle ilgili olarak karar vermenin değil de karar alınma sürecinde öğrencinin neleri düşündüğü, konuştuğu, kullandığı akıl yürütme yöntemini tanımlamaktadır. Özellikle belli değerleri aktarmak yerine ikilemli haller vasıtasıyla onlara rehberlik ederek ahlaki ilkeler ediniminin sağlandığı gerçek yaşam problemlerinin konu edinildiği yöntemdir.

4. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler üzerine yapılan araştırma ve çalışmaları etkili ve uygulanabilir bir biçimde sürdürebilmek için birçok sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflandırmalardan en çok bilinen ve kabul görenler ise Nelson, Rokeach, Spranger ve Schwartz'a ait olanlardır. Spranger, değerleri altı temel gruba ayırmıştır. Bunlar: estetik, teorik(bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değer gruplarıdır.

Spranger, değerleri altı temel gruba ayırmıştır. Bunlar: estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değer gruplarıdır. Bu değer grupları daha sonraki yıllarda Alport ve arkadaşları tarafından bir ölçeğe dönüştürülmüştür; Tablo 1 (Akbaş, 2004: 30–31).

Tablo 1. Spranger'e göre değerlerin sınıflandırılması

Bilimsel Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önem-senmesi gerektiğini belirtir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önem-senmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer in-san sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğruna dünyevi fazları feda eder.

5. Sosyal Değerler

Toplumsal bir varlık olan insanı doğası, tabiatı ve ihtiyacı gereği diğer bireylerle birbirine yaklaştıran, onları çeşitli sebeplerle birarada tutan ve bu sebepler aracılığıyla toplumun devamiyetini sağlayan, önem ve ihtiyaç derecesine göre toplumda kabul gören anlayış ve unsurlardır. Mevcudiyeti içerisinde aktif olarak amaca hizmet eden ve gelecek nesillere bu değerleri aktarma misyonunu üstlenen temel yargıların toplum tarafından oluşturulduğu, en üst düzeyden en alt düzeye kadar yer edinmiş olan duygu, düşünce, inanç, eylem, tavır ve ideallerin oluşturduğu olguların hâkimiyet sağladığı ve özellikle iyi ile kötüyü, uygun olan ile uygun olmayanı, olumlu ile olumsuz, güzel ile çirkini, ödül ve ceza gibi unsurları belirleyen, toplum içerisinde her şeyin bu değerlere göre algılandığı ve ihtiyacın adına göre seçicilik yaptığı kavramlardır. Öyle ki zaman içerisinde toplumdaki ihtiyaçlar, şartlar, fikirler değiştikçe değişimi kaçınılmaz olan temel insani değerleri kapsayan ahlaki, hukuki, siyasi, gelenek ve görenekler, dini alanlara kadar hayatın her alanında varlığını devam ettiren, insan ilişkilerini bu çatılar altında birleştirerek ortak davranış standartlarını kendi içerisinde geliştiren ve kimi mevcut şartlara ve o toplumun davranış çizelgesine göre kendini geri çeken ya da ileriye götüren bireysel ve toplumsal düzeni sağlayan tavırlar ve yargılardır.

Sosyal değerler var olduğu toplum içerisinde bireylerin ihtiyacına göre değişkenlik gösteren ve o ihtiyaç gerekliliğinde ihtiyacın istek derecesini artıran veya azaltan, birey ve toplum menfaatinin göz önünde tutulduğu ve fayda tercihinin ağırlık kazandığı normlar ve davranışlardır.

Değerlerin değişime açık olduğu görüşlerine karşılık bazı değerlerin evrensel olduğu, hangi çağda olursa olsun, her kültürde birtakım değerlerin var olduğu görüşü de ileri sürülmektedir. Fichter'e göre, "sosyal bilimciler değişmeyen ve mutlak değerleri incelemeyebilirler. Bunlar daha çok filozof, teolog ve etikçilerin analiz konusudur." (Fichter, 2006: 167).

Birey sosyal yaşamın içinde farklı toplumsal kurumlardan değişik değerler kazanmaktadır. Bu toplumsal kurumların bazıları bireyi sosyal etkileşim içinde değerli hale getirmektedir. Eğitim kurumları istendik olarak bireye değer kazandırmaktadır. Bir millete mensup olan her birey, o milletin dilini, kültürünü, değerlerini, kurallarını, dinini, inançlarını, örf ve adetlerini, düşünce sistemini, hayata bakış tarzını, zevklerini kısaca ona özgü olan her şeyi beraberinde taşır (Kaplan, 1986).

Sosyal değerler daha çok topluma yön verip yol gösterme kaygısını güden, benliğinde kolektiflik şuurunu, birliktelik ruhunu, mücadele ufku taşıırken bu özellikleriyle toplum tarafından kabul gördükçe kuvvetlenip değeri ve özverisi artan aksi takdirde ise toplum tarafından verilen ya da vadedilen desteğini kaybettikçe yıpranmışlık ve tahribatı artıp, anlaşmazlıklara yol açacak olan ve olumsuzluğun şiddeti nispetinde eskime hatta zamanla yok olmaya yüz tutacak potansiyele sahip değerlerdir.

Bu zaviyeden bakıldığında bireye kazandırılan sosyal değerlerin topluma yapılacak olan yatırımların bizatihi kendisi olmakla birlikte, bireyin yetiştiği ve ilk temelini edindiği aile kurumu basta olmak üzere gelenek ve görenekler, örf ve adetler, ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, hukuki değerler gibi ortak belirleyenlerin yer aldığı ve aile kurumundan sonra her şeyin ispat edilip pratiğe dökülerek vücut bulduğu yer olan eğitim öğretim kurumları en önemli ve ihtiyacı en gerekli kurumlar hüviyetindedir.

6. Dil ve Sosyal Değerler Aktarımı

Dil, insanların ve toplumların yapıları itibariyle diğer insanlarla iletişim kurmak, işbirliği yapmak, içinde buldukları durumu ifade etmek ve kendilerine ifade edileni anlayabilmek için çevrelerinde bulunan varlık ve nesnelere, olay ve durumları, düşünceleri anlama ve anladığını anlatmaya çalışmak için en önemli anlaşma ve iletişim aracı olma gerekliliğinden kaynaklanan ,toplumların ihtiyaçlarından doğmuş olmakla beraber toplumda birlik ve beraberlik kolaylığını sağlayan, yakınlığı artıran bireysel ve sosyal hayatın her aşamasında yer alan doğal bir iletişim aracıdır.

Dil, öğrenmenin ve öğretmenin, bilgi almanın ve vermenin birikim oluşurmanın en yararlı ve en sağlam taşıyıcısıdır. İfade şekliyle içerisinde bulunduğu çağı ve toplumun yaşayış tarzını tayin edendir. Dil, bir iletişim ve anlaşma aracı olarak insanların varlıklarını, amaçlarını, problemlerini ve hayallerini, duygu ve düşüncelerini aktarmada taptaze olarak aktiflikle vazifesini aktaracak ve mevcudiyetini her daim koruyacaktır.

Dil, insanı insan yapan özelliklerin en başında gelmektedir. Sahipliğini yaptığı topluma göre kendine özgü kuralları barındıran, gelişime açık olup, haberleşmeyi sağlayarak canlılık ve üretkenlik sergileyen ve çeşitli sebeplerle insanları biraraya getiren, diğer toplumlarla anlaşmasını sağlayan sosyal bir olgu ve muhteşem bir doğal yapıdır.

Sosyal bir varlık olan dil, ferdiyet planını aşarak topyekün bir milleti ilgilendiren unsurdur. Toplumların ve milletlerin duygu ve düşünce hazinesine kaynak ev sahipliğini yapan, milletleri birarada tutan, birbirine bağlayan, sosyal yaşamı düzene sokan bir unsur olarak etkisi ve varlığı çok büyüktür. Bireylerin özellikle de toplumlar arasında fikir alışverişliğini yapan ,toplumdan topluma kültür aktarımını maddi ve manevi planda sağlayan her zaman canlılığıyla vazgeçil(e)mezliğini koruyan, insanın varlığı ve milletin ruhu olarak yer almaktadır.

Dil geçmiş ve gelecek arasında köprü vazifesi görmekte olup ait olduğu toplumun taşıdığı değerleri ve sahip olduğu kültürü ve yaşayış biçimine dair çok önemli izler taşıyıp izlenimler bırakmaktadır. Toplumun en ilkel katmanında başlayıp em gelişmiş medeniyetler seviyesine kadar fertleri birbiriyle uyumlu ve anlaşılır hale getiren ve birbirleriyle kaynaştıran niteliğin adıdır.

Kültür ve medeniyetin nesilden nesle iletilerek sürekliliğinin ve birikiminin sağlanması dil sistemi ile olmaktadır. Sembolik bir sistem içeren konuşmayı, başka bir sembolik sisteme nakletmek demek olan yazı, unutmama ve çarpıtmaları önleyerek bilgileri olduğu gibi muhafaza eder. Bir toplumun üyeleri, davranışlarına yansıyan kültür ve medeniyeti, yeni yetişmekte olan nesillere etkileşim yoluyla geçirir. Bu, görgü ve terbiyedir. Yazılı eserlerle muhafaza edilen birikimden de yararlanarak okul kurumu çerçevesinde yeni nesilleri metotlu olarak yetiştirme sürecine öğretim denir. Muhakkak ki okul kendi içinde insan ilişkileri içerir ve bu nedenle aynı zamanda terbiye sürecine katkıda bulunur. Bir toplumun sürekliliğini sağlayan eğitim, böylece terbiye ve öğretim demektir (Özakpınar, 2009).

Dil, sosyal bir varlık olarak aynı dili konuşan, aynı duygu ve düşünceye sahip olan, sosyal ve kültürel değerleri paylaşan toplumların oluşturduğu milleti meydana getirmektedir.

Toplumların yaşamdaki bakış açısı, konu ve olayları algılayış ve yargılayış tarzı, durum ve varlıklar karşısındaki tavır ve davranışları her milletin kendi dilini, kültürel ve sosyal değerlerini oluşturur. Milleti oluşturan ve ona millet adını koyan ana unsur dildir. Zira dili olmayan bir toplumda miletten bahsedilemez. Millet anlayışının olmadığı yerde ise ortak kültürel ve sosyal değerlere yer verilemez. Çünkü dili olmayan bir millet veya dilini ifade etmede yetersiz kalan bir millet ya başka milletlerin etkisi altına girecek ve o milletin kültürel ve sosyal değerlerini benimseyecek ya da kendi milleti tarafından iç ve dış etki ve etkilerle terkedilmenin zeminini hazırlayacaktır. Dolayısıyla dildeki bu çürüme, bozulmalar ve gevşemeler millete aksederken milletin devamiyetini sağlayan kültürel ve sosyal değerlerde de yıpranma ve aşınma meydana gelecektir.

Dil, ait olduğu milletin kimliğini belirleyen, hayat felsefesini gösteren, insana ve insanlığa bakış açısıyla yaklaşım tarzını gözler önüne serip ortak menfaatler etrafında toplanan ve bireyler arasında birleştirici ve bütünleştirici amaçlara hizmet eden üretken bir olgudur. Bunun içindir ki milletin millet olarak devamiyeti dile bağlıdır.

Dil, topluma ait düşünme, algılama, algıladığını ise adlandırma ve anlamlandırma yoluyla toplumların farklı yaşama biçimlerini aynı öze itibar etme şeklinde yansıtarak millet, kültürel ve sosyal değerleri kendi çatısı altında toplamaktadır. Dilde birliğin sağlanması milletin birlik ve beraberliğini kuvvetlendirmesine ve taşıdığı sosyal değerlere daha bilinçli bir sarılma ve sahip çıkma anlayışını da beraberinde getirmektedir. Milletlerin diğer milletler arasında yer almasını sağlayan, onları diğer milletlerden farklı ve bağımsız kılan kültürel değerler ve kültürün bünyesinde erittiği sosyal değerlerle daha yaşanılabilir, kalitesi artırılabilir ve istikrarlı bir şekilde yürütülebilir milletler dayanışması ancak dil şemsiyesi altında toplanmakla sağlanabilir.

Dil, sahip olduğu ve taşıyıcılığını yaptığı bu fonksiyonlardaki çeşitlenmeler sebebiyle kültürün sorumluluğunu üstlenmekte ve kültürün içinde barındırdığı sosyal değerlerin de insanlar üzerindeki etki ve tesirinin sözcülüğünü üstlenmektedir. Dil, kültür ve sosyal değerler üçlemesi birbirinden vazgeçilemez, uzaklaşamaz bir pozisyonda bulunmakla beraber birbirini tamamlayacak, bütünlük gösterecek kadar iç içe ve yan yanadır. Çünkü bir bireyi yetiştirmek, onu topluma kazandırmak ve toplum içerisinde faydalınabilir hale getirmek, birey ve toplum

sahasında onlara yeni ve kullanılabilir bir yaşama düzeni sağlamak çok geniş bir biçimde o toplumun diline ve dildeki istikrarına bağlıdır. Dil, bir milletin sahip olduğu karakteri, taşıdığı tarihi hatta geleceğini dahi kendi benliğinde ki sosyal değerlerle eriterek biçimlendirir ve medeniyetler içerisinde yer edinimini meydana getirir.

Bir bakıma dil, kültürün yayılmasında gördüğü işlev, hayat kaynağının ulaşımını sağlayan şebekenin gördüğü işlev gibidir. Yunus Emre, “Dil hikmetin yoludur” der. Hikmet kavramı Türk coğrafyasında birçok değeri ile kültürün alt yapısını oluşturur. Kültür ve dil, anne ve bebeği gibidir. Annenin bebeğini besleyip büyütmesi gibi kültür de dilin gelişip canlılık kazanmasına zemin olur. Çocuğun yetişkin olduğunda annesinin yaşamını belli bir düzeyde devam ettirmesi için ilgilenip destek olması gibi dil de kültürün canlılığını koruyabilmesi ve sağlam bir şekilde sonraki nesle aktarılabilmesinde önemli bir köprü işlevi görür (Göçer, 2012).

Dünyaya geldikleri andan itibaren sosyallik kazanan insanlar mana ve aidiyetlik kazandıkları o geliş anından itibaren çevrelerindeki bireylerin dillerinden, kültürlerinden ve sosyal değerlerinden etkilenmeye başlarlar. Hasılı dil, kültür ve sosyal değerler sayesinde birey ve toplum hayatına kimlik giydiren, yön verecek niteliktedir. Bireyler ise buldukları medeniyetin kültür özellikleri ve sosyal değer anlayışlarına göre o milletin diline girecektir. Bu yüzdendir ki milletlere dirilik katan ve gelişmesine imkan sağlayan, tarihlerini aydınlatıp geleceklerine yol gösteren unsurlar kültürel zenginlikleri ve bu zenginliğin kaynağı olan dilleridir. Zira bir milletin dilindeki zenginlik; kültüründeki zenginliğin ve sosyal değerlerin besleyiciliğinin en aşikar delilidir.

Gelenek ve görenekler, ortak menfaatler, din, bilim, felsefe, edebiyat, güzel sanatlar gibi birçok alanda ve hayatın her aşamasında gereklilik arz eden her şey dil ile mevcut nesle ve gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Dolayısıyla millet kavramını oluşturan maddi ve manevi sosyal değerlerin aktarılmasında dil, aracılık ve taşıyıcılık görevini üstlenecek, etkili, kalıcı ve anlaşılır iletişimi sağlayacak olan en sağlam, en çözümcül yoldur. Bu kavramların anlam ve işlevsellik kazanması içinse değerlerin dil eğitiminden geçmesi ve dil ile birlikte aktif bir alışveriş içerisinde bulunması gerekmektedir. Tüm bunların neticesinde ise dil eğitimi, dilin taşıdığı değerler eğitimi olduğu için son derece önemlidir.

7. Sonuç

İçinde yaşadığı toplumun çocuğu olarak büyüyen ve o toplumun değer yargılarına göre kişilik, kimlik ve varlık kazanan birey, düşünce, davranış, inanç, fiil ve tutumlarını toplumun onay verdiği ürün ve unsurlar içerisinde şekillendirmekte ve kendisini ispat etmektedir. Kişi ait olduğu toplumsal şartlara göre kendisini temel ve sosyal değerlere bağlı kalarak adapte etmekte ve bilinçli bir duyarlılık ile faydacılık yörüngesinde topluma uygun ve uyumlu bir kişilik kazanmaktadır. Bu popüler tavrılarıyla kuvvet bulan ve yaşanarak devamiyetini sağlayan değerler eğitimi, insanların duygu, düşünce, bilgi, beceri, deneyim, zevk hatta hassasiyetlerini dahi o toplum ve milletin kültürü haline getirmektedir. Her milletin kendi değerini benimsemesiyle meydana gelen kültür, öz varlığında değerleri bulundurarak varlık bulmaktadır. Kültürsüz bir millet olamayacağı gibi değersiz bir kültürden de bahsedilemez. Bunun içindir ki fertlerin taşıdığı değerler değişim ve gelişim istikametinde kazandığı kuvvetler var olma ihtiyacından kaynaklanan ve toplumu millet üst başlığında toplayan kültürle birleşerek bireysel, toplumsal ve sosyal hayata yön vermektedir.

Sosyal bir varlık olan insanın sosyal etkileşim, iletişim ve haberleşme ihtiyacını gidermede kendi kültüründeki öz değerlerle değerlenmesi sağlanırken başka kültürlerin olumsuzluklarını ve kendine değer katmayan değerlerini alıp, kendi kültüründeki sosyal değerlerden kayıp vererek kültür erezyonuna kapı aralamaması gerekmektedir. Zira her millet kendi kültürünü ve kültürün mihenk taşı olan değerlerle varlığını gerçekleştirmekte ve kabul ettirmektedir.

Birey ve toplum hayatındaki denge ve tutarlığın sağlanması ve devamında sıhhat bulması, beceri ve kabiliyetlerin keşfedilerek değerler aktarımında yer bulması, öğrenilip içselleştirilerek karşılıklı iletişimin sağlanması ise dile bağlıdır. Dil geçmişi bugüne taşırken bugünle gelecek arasında köprü görevi üstlenmektedir. Bütün bu kültür özelliklerinin bilinmesi ve uygulanması, sosyal değerlerin korunması ve değerler eğitimi adı altında aktarımının sağlanması dile ve dildeki korunmaya bağlıdır. Kültüre bağlılık, değerlere sadakat gösterme dilin gelişim ve yenilikleri takip ederek aslını bozmadan muhafazakârlığına bağlıdır. Aksi takdirde dildeki bozulma, zayıflama ya da başka milletlerin dillerine doğru bir eğilim göstererek yabancı özentili diller etkisi altında bir yaşam tarzını belirleme ve tercih etme toplum ve millet çapında değer kayıplarına sebep olacaktır. Değer kayıplarının mevcudiyet gösterdiği yerde ise dilde öze bağlılıkta kopuşu getirecek sosyal değer hastalıklarına zemin hazırlayıp, yabancı değerlerin aslında özde yer almayan tavırlarıyla yaşamda yer almasına fırsat sunacaktır.

Bu amaçların ve niyetlerin güzel kabiliyetlerle beslenip büyümesi, insanlık adına fayda ve değer sağlanması, hayatın her alanındaki kalite ve refahiyetin yükselişinin sağlanması özellikle günümüzde hayatın her yönünde yer alan ekonomik, sosyolojik psikolojik gibi şiddeti ve çeşitliliği artan şiddet olayların sona erdirilmesi veya bu riskin en aza indirilmesi için maddi manevi şifa yuvası olan eğitim kurumlarının varlığını ve kurumları yüksek donanıma sahip bir seviyede olmasını gerekli kılmıştır. Eksikliklerin tamamlandığı, olumluların ve insana yatırım artışının sağlandığı, iyi insan olma, iyi vatandaş yetiştirme kaygısını pozitif niyet ve çabayla birlikte taşıyıcı rolünü üstlendiği bilgili, kültürlü ve kendi değerleriyle değerlenmiş ayrıcalıklı ve şuurlu bireylerin yetiştirildiği ve kendi dil özelliklerine bağlı kalarak çağdaş medeniyetler seviyesinde bireylerin güçlü olmasının sağlandığı eğitim kurumları ve eğitimciler çok büyük bir misyonu üstlenmekte ve topluma rehberlik etmektedir. Toplumsal ve millî menfaati taşıyan değerlerin aktarımının devamiyeti dilin muhafazakârlığını somut planda birkere daha ortaya koymuştur. Dolayısıyla toplumun temel iki dinamizmi olan dil ve değer aktarımının eğitilmesi ve iyileştirilmesi amaçlı, planlı ve sistemli potansiyel sergileme gerekliliğine sahip olan eğitimcileri gerekli görmüştür.

KAYNAKÇA

Akbaş, O. (2004). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akbaş, O. (2007). "Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. Kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi", Değerler ve Eğitimi Uluslararası Semp. 26-28 Kasım 2004 (Editör: Recep Kaymakçan ve diğerleri), DEM Yay. İstanbul.

Aktepe, V. (2015). Etkinlik temelli değer eğitiminin öğrencilerin yardımseverlik tutumlarına etkisi. Researcher: Social Science Studies, 2(3), 17-49.

- Beil, B. (2003). İyi Çocuk, Zor Çocuk “Doğru Davranışlar Ço-cuklara Nasıl Kazandırılır?” (Çev. Cuma Yorulmaz). Ankara: Arkadaş Yayınevi
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729, 50-57.
- Huitt, W. (2004) Values.Educational Psychology Interactive: <http://chiron.valdosta.edu/whuitt/col/affsys/values.html>
- Fernandes, L. (1999). Value Personalisation: A Base for Value Education. www.eric.ed.gov, ERIC Document: ED 434 880
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji Nedir*, çev. Nilgün Çelebi, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Kaplan, M. (1986). *Kültür ve dil*. (4.Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Özakpınar, Y. (2009). *Bir medeniyet teorisi: kültür ve medeniyete yeni bir bakış*. Ötüken.
- Sevinç, M. (2006). *Evensel ve Yerel Değerlerin Eğitime Yansımaları, Ahlak ve Değerler*. (Ed. Mehmetoğlu&Mehmetoğlu). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Simon, S. B., Leland, W H., Kirschenbaum, H. (1972). *Values clarification a handbook of practical strategies for teachers and students*. New York: Hart Publishing Company, Inc.
- Suh, B. K., Traiger, J. (1999). Teaching values through elementary social studies and literature curricula. *Education*, 119(4), 723.
- Whitney, I. B. (1986). ‘The status of values education in the middle and junior high schools of tennessee’, Unpublished doctorate thesis, Tennessee State University.
- Ziebert, H.G. (2007). Çokkültürlü bir toplumda değerler eğitimi modelleri. (In R. Kaymakcan, H. Hökelekli, Ş. Arslan ve M. Zengin (Eds.), *Değerler ve eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.)